

MESINIK

MESINDUSE INFOLEHT

nr 3 (71), juuni 2012

 EML
EESTI MESINIKE LIIT

**Tegevjuht teavitab
Hõbedavesi mesinduses
Mesinike ümarlaud
Eesti mesinduse ajaloost
Berliin sumiseb**

Trükise väljaandmist toetab Euroopa Liit Eesti Mesindusprogrammi raames

ESIMEHE VEERG

Suvehari on mesinikele ja mesilastele tõine tõehetk – kas õnnestub koguda rõõmustavalt suur meesaak, või tuleb sel aastal leppida tagasihoidlikuma töötulemusega. Mesilaste suurem sülemine on praeguseks loodetavasti õnnelikult seljataga – aga sülemirõõmu oli tänava enamikus mesilates üsnagi rohkesti. Talvest kiduraks jäänud mesilaspered on suuremalt jaolt jaanipäevaks jõudu kogunud ja neist võib saagikogumisel asja olla. Tarudesse, mis olid kevadeks hääletuks jäänud, on ehk praeguseks õnnestunud uued pered või sülemid sisse saada. Keskusvine mesila on mesiniku jaoks ootusärvalt lootusrikas mõnusa toimetamise koht.

Paraku ei kulge mesiniku suvi alati häirimatult vaid mesinduslainel ja mesilastega suheldes.

Mõni mesiniku rahulikku töiseid hetki ootamatult ärritav asjaolu võib olla tema enda poolt põhjustatud, mõni teine jälle väljastpoolt pärit. Kui näiteks linnamesiniku naaberkrundilt kostab päikeselisel keskpäeval hirmunud kiljatust, võib eeldada, et naabrinaine ja mesilaste teed on lahutamatuks ristunud. Asjade edasine käik oleneb sel juhul juba naabrinaine või tema mehe huumorisoone sügavusest ning naabritevahelisest üldisest läbisaamisest. Igatahes võib arvata, et meepurk või värske kärjemesi on sellistel kordadel nii tõhusaks hingehaavade palsamiks kui ka heaks tsemendiks naabritevaheliste suhete müüri tugevdamiseks.

Asjast tõsisel toonil rääkides peab tunnistama, et mesilaste pidamine ja naabrussuhted on

mõnigi kord omavahel tugevasti seotud. Näiteks möödunud aasta lõpus õiguskantsleri poolt algatatud arutelu mesilaste pidamise eeskirjade vajalikkuse teemal tiheasustuseladel oli otseselt põhjustatud ühe Saku elaniku pahasest kaebekirjast oma naabermesiniku suhtes. Käesoleval

Aleksander Kilk

kevadepäeval käisime EMLiga koha peal asja uurimas. Kaebajaga ei õnnestunud kohtuda, aga tema naabrinaisega-mesinikuga saime küll jutule. Osutus, et ta on mitmel aastal pidanud 3–4 mesilasperet, mis paiknevad mõne meetri kaugusel naaberkrundi piirist. Et takistada oma mesilaste lendu otse üle piiriks oleva võrkaia naabri peenramaale, on ta võrkaiale kinnitanud 2,5 m kõrguse pilliroost mati.

Nagu jutust selgus, on varasematel aegadel olnud naabrite vahel sõbralikud suhted ja kena läbikäimine, mida mesinik igal suvel ka paari meepurgi kinkimisega kinnitas. Mõnest üksikust mesilasenõelast, mida naabri peenramaal võis ette tulla, ei tehtud numbrit. Suhted hakkasid jähnenema paari aasta eest, kui mesinikupere võttis enda õuele laikakoera. Praeguseks on laikasid õues juba üsna mitu ringi jooksmas. Kas tekitab naabritele tüli koerte ajutine haukumine või mõned talviste kõrgete hangede aegu juhtunud koerte piiriületused naaberkrundile, kes seda põhjust tagantjärele teab. Aga suhted naabrite vahel läksid pikapeale üsna sassi. Ja kui piiriala taga peenardel turuohelist kasvavat naabrinaine juhtus mõne mesilasenõela saama, hakkaski tal kaebekirja mõte küpsema.

Mesinikuga vesteldes selgus, et möödunud talv oli tema mesilastele karm olnud ja kevadel valitses tarudes vaikus. Kuid soov mesilastega tegeleda otsa ei saanud, ja maikuu lõpupäeviks õnnestus mesilasse osta korralik sülem. Jälle on mesiniku ees ootamas mõnusad tunnid mesilastega. Aga mida teha, et vältida pingelisi olukordi peenramaal askeldava naabrinaise ja siluda omavahelisi suhteid?

Ajalooliselt on inimeste kogukondades välja kujunenud suhtlustavad, näiteks külaelus levinud kombes, mida kõik külaelanikud täidavad, vaatamata oma erinevatele iseloomudele, tegevusaladele või huvidele. Naabrite vajadustega arvesta-

miseks tuleb mõnikord enda huvisid ja käitumist teatud määral raamidesse suruda. Mesiniku jaoks tähendaks see mõnede heade käitumistavade järgimist oma mesilas, kui elatakse tiheasustusala või naabritega lähestikku. Selle kompromissi tulemusena saab igaüks oma asja ajada, ja naabrussuhted püsivad heal või vähemalt rahumeelsel tasemel. Sõjaseisukord naabrite vahel kulutaks põhju-

seta meie energiat ja närve ning sellest ei võida kumbki osapool.

Heade mesindustavade põhimõtted heade naabrussuhte ootuses peaks võimalikult vähendama seda riski, et meie mesilased naabreid nõelaksid. Siit ka peamised lahenduste ideed: rahumeelsed mesilased, mesilastarude mõistlik paigutamine ja mesilaste lennutee piiramine naaberkrundi või riskialade (kõnniteed jne.) suhtes,

samuti otstarbekad mesilastega töötamise võtted ja tööaja valik. EML on välja töötamas heade mesindustavade vormis soovitusi mesinikele, kuidas oma mesila ja mesindusega võimalikult naabrussõbralikult toimetada. Head suhted naabritega, nagu üldiselt head inimestevahelised suhted, on meie igapäevase elu üheks oluliseks väärtuseks.

Aleksander Kilk

MESINIKE ÜMARLAUD OLUSTVERES

1. mail toimus Olustveres EMLi ümarlaud. Osalejate nimekirja ja mõttetalgute käiku koos pildigaleriiga saab näha meie kodulehel www.mesinikeliit.ee (vt. alajaotist "Töörühmad"). Kui alguses olid paljud väga pessimistlikud, et miks seda ümarlauda kiirustades üldse kokku kutsutakse, unustades asjaolu, et selline otsus võeti vastu 24. märtsil toimunud üldkoosolekul, siis päeva lõppedes olid peaaegu kõik osalejad toimumuga rahul. Info ümarlaua toimimise kohta ja esindajate valimine sinna toimus läbi piirkondade esindajate. Sisuline ettevalmistus lasus juhatuse liikmel Marje Riisil.

Päevakorras oli algselt 5 punkti, kuid ühise otsuse tulemusena lükati edasi EMLi arengukava arutelu. Üksmeelne tõdemus oli, et enne tuleb korda saada organisatsiooni põhikiri, sest sellest tulenevalt saab edasi minna nii lähiaja kui ka kaugemale ulatuvate plaanidega. Töö käigus toimus EMLi positsioneerimine ja SWOT-analüüs.

Moodustati 5 töörühma,

kuhu oodatakse liikmeid veel juurde. Ja kui te ei tahagi töörühma liikmeks astuda, siis on kõik head ettepanekud ja algatused igati oodatud. Võite alati saata kirja aadressil mesilaspeere@gmail.com või siis töörühma algatusmeeskonna liikmetele. Töörühmade valdkonnad on järgmised:

1. EMLi struktuur ja põhikiri. Liikmed: Ülo Lippa, Aili Taal, Antu Rohtla, Marje Riis, Ain Seeder.

2. Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riikliku programmi 2013-2016 ettevalmistamine. Töörühma juht: Aleksander Kilk (aleksander.kilk@ttu.ee), liikmed: Aivar Raudmets, Anna Aunap, Aado Oherd, Marje Riis.

3. Mesilaste kaitse. Töörühma juht: Antu Rohtla (antu.rohtla@gmail.com), liikmed: Rasmus Paesüld, Lauri Kallaste, Aivar Raudmets, Tõnu Hiimäe, Olavi Hiimäe.

4. Mee käitlemise nõuded ja head mesindustavad. Liikmed: Aleksander Kilk, Arvi Raie, Peedo Läll.

5. Eesti mee ja mesindussaa-

duste maine kaitsmine ja väärtustamine.

Töörühma juht: Leili Otsa (leili@candela.ee), liikmed: Mart Kullamaa, Maie Männik, Anna Aunap, Marianne Rosenfeld, Aivo Sildnik, Ergo Oolup.

Osa töörühmadest on juba tööd alustanud ja valinud enda seast ka töörühma juhi. Kuid see ei takista liidu aktiivsetel liikmetel töörühmadega ühinemast. Teretulnud on kõik EMLi liikmed, kes tunnevad sügavat muret eeltoodud valdkondade pärast ja leiavad endas piisavat energiat, et pühenduda sisulisele tööle.

Maikuu esimene päev möödus kohaletulnutele väga tõsiselt. Oli emotsionaalseid mõttevahetusi, kuid üksmeeles jõuti konstruktiivsete lahendusteni. Ümarlaud, mida tegelikult tahan nimetada MÖTTEKOJAKS, kestis kella 11-st kuni 17.25-ni. Aitäh kõigile osalejatele tubli töö ja vastupidavuse eest.

Marianne Rosenfeld
EMLi tegevjuht ja ümarlaua moderaator

Marianne Rosenfeld

TEGEVJUHT TEAVITAB

Märkamatult on täitumas minu kolmas töökuu tegevjuhina. Aitäh kõigile, kes on minuga hakanud aktiivselt suhtlema, andnud tagasisidet kirjadele ja teinud omapoolseid ettepanekuid töökorraldamiseks. Ootan seda kindlasti ka tulevikus.

MEILIAADRESSI VAJALIKKUS

Meie liikmeskond on ületanud 400 piiri, kuid meie andmebaasides on meiliaadresse vaid 38 protsendil liikmeist. Ma ei jõua kahjuks kõikidele helistada ja andmeid üle kontrollida. Seepärast palun väga, et te saadaksite mulle oma andmed ise. Kui keegi teie hulgast ei ole arvutiga sinasõber, siis võib-olla on teie lapsel, lapselapsel või heal sõbral e-posti aadress, kuhu ma võin aeg-ajalt saata Mesinike Liidu infot. Oleme oma plaanidesse võtnud mit-

meid uusi tegevusi, kuid nende kohta teavitust saan ma anda kõige kiiremini vaid e-kirjaga.

KÜSIMUSED PÕLLU-MAJANDUSMINISTRILE

7.-8. septembril toimub Karksis traditsiooniline meefestival. Seda külastab ka põllumajandusminister. See on meile hea võimalus, et esitada ministrile küsimusi. Ootame neid eelkõige liidu liikmetelt ja ka teistelt mesinikelt, kes veel ei ole meie sekka tulnud, aga võib-olla ikka mõtlevad sellele. Palun saatke

need küsimused mulle hiljemalt 15. augustiks e-kirjaga aadressil mesilaspere@gmail.com ja me koostame koostöös Antu Rohtlaga küsimustiku, mille edastame ministrile.

21. JUULIL ELVASSE ÜHISELT BUSSIGA

Tallinna, Harjumaa, Raplamaa, Järvamaa mesinikel on võimalus sõita Elvasse suvisele vabariiklikule mesinike teabepäevale suure ja mugava bussiga. Buss sõidab marsruudil Jüri alevik (kaugemalt tulijad saa-

vad oma autod jätta vajadusel eramaja hoovile), Tallinna autobussijaam (Haigekassa ees olev parkla), siis suunal Kohila, Rapla, Paide.... Sõidutasu EMLi liikmetele 18 EUR, teistele 23 EUR. Palun registreeruda kuni 15. juulini ja osalustasu tasuda enne seda EMLi arveldusarvele. Teabepäeva lõppedes külastame ühiselt perekond Luguse mesilat.

EMLi KOOSTÖÖPROJEKTID TEISTE MTÜdega

7. JUULIL JÜRI KIHELKONNA MEEPÄEV

EML alustab koostööd väiksemate MTÜdega. EMLi liige Jaanus Tõnisson, kes on ka Rae valla Soodevahe külavanem, on juba ammu peas idandanud ideed korraldada oma koduvallas üks tore suvine ja mesine sündmus. Idee sai paberile, KOPist on taotletud lisaraha, ja koos EMLiga korraldatakse kogupere üritus mitte ainult oma valla rahvale, vaid kogu suurele kihelkonnale. Toimuvad loengud mesinduse teemadel, kuhu oodatakse kuulama nii mesinikke kui ka inimesi, kes on huvitatud tervislikust toitumisest, mee kasutamisest nii toiduainena kui ka raviprotseduurides. Mesinikele on oma erialased infominutid. Lastele on korraldatud samal ajal oma mänguala ja tegevused. Ükski korralik suvepäev ei saa olla ilma laadata, kuhu ootame kaupleva mesinikke selle suve meega ja muu vajaliku kraamiga, samuti talunikke talutoodetega. Öhtupoolikul algab külasimman ansambli saatel. Huvi korral vaadake täpsemat infot meie kodulehel www.mesinikeeliit.ee

keliit.ee või helistage kas mulle 50 29 006 või Jaanusele 50 799 28. Samuti on teretulnud e-kiri aadressil mesilaspere@gmail.com

7.-8. SEPTEMBRIL KARKSI MEEFESTIVALILE

EML aitab projekti kirjutada ka Turba Aiandus-Mesindusseltsile, et saada rahastust bussile ning minna suurema seltskonnaga uudistama Karksi-kandi tegevusi. Kuna sõidame sinna suure 46-kohalise bussiga, siis võib-olla jääb Turba inimestest üle vabu kohti ning Harjumaa ja Tallinna mesinikud saavad ühineda. Täpsem info (külastatavad kohad, ajakava, ööbimisvõimalused, sõidu maksumus) juuli alguses soovijatele e-kirjaga.

15.-23. SEPTEMBRIL UNGARISSE

Koostöös MTÜga Vabaajakeskus Vanad ja Noored Rae vallast. Pikk ja põhjalik 9-päevane programm, mis siiski enamuses üles ehitatud kultuurile, kuid külastame üht mesilat Ungaris ja üht Poolas. Programmi kirjeldus meie kodulehel www.mesinikeeliit.ee

25. AUGUSTIL ÜHISPROJEKT TALLINNA LOOMAAIAGA

Olete kõik sel päeval oodatud Tallinna Loomaaia sünnipäevale. Projekt viiakse ellu loomaaia ja EMLi koostöös ning KIKi toetusel, ja selleks päevaks paigaldatakse sinna näidis-mesitaru, mis hiljem jääbki loomaaia keskkonnahariduskeskuse kättesse. Samuti saavad kümme-kond aktiivset EMLi liiget soovi korral sellel päeval turustada oma meesaadusi. Seame üles EMLi tutvustava infolaua ning

toimuvad lühiesitlused staažikate mesinike poolt. Sel päeval on kõige aktiivsem loomaaia külastus ja sinna oodatakse tuhandeid inimesi.

EMLi ÖPPERESID

29.06-01.07 toimub õppereis Soome. Registreerimine sellele algas 24.03 toimunud üldkoosolekul ja info läks otse piirkondade esindajatele. 46-liikmeline grupp komplekteerus väga kiiresti.

3.-5.08 toimub õppereis Leetu. Ka sellele algas registreerimine 24.03 ja info läks piirkondade esindajatele ning 44-liikmeline grupp on komplekteerunud 99%. Sinna saavad kaasa EMLi liikmed ja soovi korral üks pereliige, kes tegeleb ka mesindusega.

Mul on liikmetele ka palve. Kui teie kandis on huvitavaid sündmusi, millest tahaksite teisigi teavitada, siis palun saatke seda infot ka mulle. Olen mõelnud, et vajalik on ka üllitama hakata e-infokirja. Kas ka teie arvates on see vajalik ja mõttekas? Hetkel saan ma infot edastada operatiivselt e-kirjaga kõikidele ja samuti teavitada läbi meie kodulehe.

Ootan endiselt teiepoolseid ettepanekuid, kuidas korraldada meie organisatsiooni tööd, mida ootate minult kui EMLi tegevjuhilt ja kõike muud infot, mida ise oluliseks peate.

Loodan, et paljudega teist kohtun 21. juulil Elvas.

Ilusat suve soovides
Marianne Rosenfeld
EMLi tegevjuht

EELTEADE

MESINIKE VABARIIKLIK SUVINE TEABEPÄEV

TOIMUB 21. JUULIL 2012 ELVAS, KESK 30 HUVIALA- JA KULTUURIKESKUSES "SINILIND".

Teabepäeva kavaga saab tutvuda veebilehel www.mesindusprogramm.ee, juunikuu infolehes "Mesinik" ja EMLi kodulehel www.mesinikeliit.ee.

Registreerimise algus kell 9.00. Loengud kell 10.00–16.15. Pärast teabepäeva ametlikku osa toimub traditsiooniline ümberkaudsete mesilate külastamine. Kohapeal on võimalik osta mesindusinventari (E-mesilane, Paradiisi Mesila) ja mesilasemasid.

Vajalik eelregistreerimine veebis www.mesindusprogramm.ee või telefonil 53 41 40 67 (Aivar Raudmets, Eesti mesindusprogrammi projektijuht). Palun teatada oma osavõtusoovist hiljemalt 13. juuliks 2012. a.

Teabepäevade korraldamist toetab Euroopa Liit Eesti mesindusprogrammi 2010–2013 raames.

Loengud on tasuta. Lõunasöögi ja üldkor-

ralduskulude eest palun tasuda 5 eurot Eesti Mesinike Liidu SEB kontole 10002021522005 (selgitusse palun märkida: osaleja/te nimi/nimed, Elva 21.07.2012) või sularahas kohapeal. Hilisem maksmine toimub kokkuleppel kas pangakontole või sularahas kohapeal.

P.S. Kellel on võimalus ja soov tuua kaasa ning näidata killukesi mesinduse ajaloost (pildid, raamatud, inventar jms) või tutvustada midagi muud mesinikele huvipakkuvat, palun võtta ühendust telefonil 53 41 40 67.

Tähelepanu! Tallinna, Harjumaa, Raplamaa, Järvamaa mesinikud! Teil on võimalus sõita ühiselt suure mugava bussiga (lisatasu eest, EML liikmetele 18 eurot ja mitteliikmetele 23 eurot). Täpsem info: EMLi tegevjuht Marianne Rosenfeld, 50 29 006 või mesilaspere@gmail.com Tagasiteel külastame Jüri ja Olvi Luguse mesilat Pisisaare külas Jõgevamaal.

Päevakava

- 09.00 - 10.00** Registreerimine.
10.00 - 10.10 Teabepäeva avamine.
10.10 - 10.45 Eesti mesinduse olukord 2012. Lektor Antu Rohtla.
10.45 - 11.30 Kuhu ja miks kaovad mesilased. Lektor Marika Mänd (Eesti Maaülikool).
11.30 - 12.30 Mesilasperede hukkumisest, selle põhjustest ja lahendustest. Mesilaste tervise praegune olukord Rootsis ja mujal maailmas. Lektor Preben Kristiansen Rootsist (tõlge eesti keelde).
12.30 - 13.30 Lõuna.
13.30 - 14.15 Orgaaniliste vahendite kasutamisest varroatoosi tõrjel. Lektor Aado Oherd.
14.15 - 15.00 Mesilasperede suremuse ja haiguste alane seire Euroopa Liidus ja Eestis. Tarulangetise 2012. a. varakevadiste seireanalüüside kokkuvõte. Lektor Arvi Raie.
15.00 - 15.45 *Apis cerana*-mesilaste kasvatamine Vietnami etniliste vähemuste ja väiketootjatega maapiirkondades 2009–2012. Lektor Lotta Fabricius Kristiansen Rootsist (tõlge eesti keelde).
15.45 - 16.00 Ülevaade EMLi tegevustest. Marianne Rosenfeld, EMLi tegevjuht.
16.00 - 16.15 Teabepäeva kokkuvõte ja lõpetamine.
16.15 - 18.00 Teabepäeva lõpus toimub mesilate külastamine, mille omanikud viivad läbi praktilised õppused, tutvustades ühtlasi oma mesindamist.

MESILASTE SÖÖDASIIRUP –
MESILASTE JA MESINIKU SÕBRALIK TALVESÖÖT

Mesi, õietolm ja vesi. Need kolm komponenti on mõjutanud mesilasi 30 miljonit aastat. Tänapäev nõuab mesilaselt oluliselt rohkeamat. Mesilased on mõjutatud nii mesinikust, varroalestast kui ka intensiivsest põllumajandusest ning vajavad täna enam hoold kui kunagi varem. Üks olulisemaid perioode mesinduses on talv, ning mesiniku kohus on varustada mesilasi hea ja kvaliteetse talvesöödaga.

Eestis kasutatakse talvesöödana tihti suhkrulahust, mida valmistatakse vahekorras 1:1 või 3:2. Tegemist on suhteliselt tömahuka protsessiga ning lõpptulemiks on lühikese säilivusajaga

söödasiirup, mida mesilased peavad kiiresti ümber töötlemata. Ümbertöötlemine nõuab mesilastelt energiat ning annab talvemesilastele lisatööd.

Alates eelmisest aastast on Eestis laiemalt saadaval 72,5% kuivainesisaldusega suhkrusiirup mesilastele. Tegemist on spetsiaalselt mesilastele mõeldud söödasiirupiga, mis oma koostiselt meenutab mett. Mesilane ei pea siirupit ümber töötlemata, vaid paigutab selle otse söödakärgedesse, mistõttu talvituma minevad mesilased on elujõulisemad. Mesinikul jääb ära suhkrulahuse valmistamine ning mure suhkru kvaliteedi

pärast. Vastavalt mesilasperele suurusele kuulub ühele perele söödasiirupit 14–18 kg.

Mesilaste söödasiirup on saadaval 14 kg ämbris ja 1360 kg konteineris.

Küsi hinda: 52 55 716 (Taavi) või kirjuta aadressile info@ligustica.ee

Söödasiirup konteineris

PESTITSIIDITOLM ON MESILASTELE OHTLIK

Kuna USA Indiana osariigis on viimastel aastatel hukkunud väga arvukalt mesilasi, hakkasid Ameerika teadlased uurima mesilaste võimalikke kontakte neonicotinoidega. Veebiajakiri "Plos-One" (7,1) teatas, et maisiseemnete käitlemisel tekkiv tolmu on mesilastele üks suurematest ohuallikatest.

Purdue Ülikooli teadlase Christian H. Krupke uurimisrühm leidis maisipõldude pinnasest neonicotinoide klotianidiini ja tiametoksaami jälgi. Saastest olid haaratud ka põldudega piirnevad alad, samuti neil kasvavad korjetaimed (eelkõige võilill) ja neilt pärit õietolm.

Surnud mesilatel leiti neonicotionidide jääke, elusalt mitte. Samadele tulemustele

Kuigi kultuurtaimete uurimisega tegeleva Justus Kühni Instituudi teadlased teavitasid Rheingrabeni juhtumist (ja teistest dokumenteeritud kaasustest) ka Ameerika taimekaitsevahendite registreerimisametit, jäi edastatud info seal tähelepanuta. Nii on geneetiliselt muundatud kultuuride külvamine endiselt lubatud ning külvimasinad saadavad jätkuvalt õhku pestitsiiditollu. Selle levikut soodustab ka talk, mida kasutatakse selleks, et seemned kokku ei kleepuks.

Deutsches Bienen-Journal 4/2012
Refereeris Katrin Linask

Hõbedavee valmistamine 16.05.2012

HÕBEDAVESI MESINDUSES

Ajaloost. Juba antiikajal teati, et hõbedast anumates vesi ei roisku, ja näiteks jõukamad roomlased kasutasid vee säilitamiseks ja söögi valmistamiseks hõbenõusid – samas kui realeegionäridel olid toksilisest plii-tinasulamist nõud, mis neid aeglaselt mürgitasid.

Nn. "püha vee" all mõistetakse enamasti kiriklikes kombetalitlustes kasutatavat hõbedaga rikastatud vett, mis ei rikne, sest hõbedast kirikunõudes olev püha vesi sisaldab hõbedaioone Hõbedaioonidel (Ag+) on antimikroobne ehk mikroorganismide hävitav toime.

Autori kogemus. Eelmisel, 2011. a. sügisel tegin mesi-

lasperede haudmearengu ergutamiseks vene mesinduskirjanduses toodud meetodil esmakordselt hõbedavee-suhkrulahust ehk Ag+-ioonidega suhkrulahust, mida kasutatakse nosenatoosi jt. mikroorganismidest tingitud haiguste profülaktikas. Selline hõbedavesi tundub mesilastele tavaveega võrreldes eriti meeldivat. Fotol

oleva 0,75-liitrise lennuava-vaakumjootja täie hõbedaioonidega joogivett jõi pildil olev mesilaspere ära 3 ööpäevaga.

2011/2012 talvitusid kõik meie Aia talu 8 mesilasperet katuseni lume alla kaevatuna enamuses väga hästi: neist kuues langetist peaaegu ei olnudki. Vaid neil kahel suuremal perel, kes said sügisel vähem hõbedavee-

Hõbedavee jahutamine 30 kraadini

suhkrulahust, tekkis varakevadel mõõdukas kõhulahtisus ja roojaplekid lennuava ümbrusse. Kumbki neist avaldunud kõhulahtisusega peredest sai sügisel hõbedavee-suhkrulahust vaid paar liitrit. Pealegi olid need jt. suured mesilaspered sooja sügise tõttu veel detsembris aktiivsed. Tulin kohe kõhulahtisuse ilmnedes mõttele neile lennuavasse pistetud vaakumjootjast hõbedavett juua anda. Jah, hõbedavesi likvideeris neis peredes roojaga määrimise kõigest kahe ööpäeva jooksul, ning see tervisehäire ei süvenenud.

Väidan, et hõbedavee-suhkrulahusel oli juba eelmisel talvitumisel oluline positiivne mõju meie mesilas kõhulahtisuse ärahoidjana ning samuti varakevadel kahe pere ravimisel.

Mesilaste poolt ümbertöötatud, hõbedaveega valmistatud suhkrulahus säilitab söödana oma tervistava toime terve talvitumise jooksul. Ilmselt süüakse see sügistel siiski esimesena ära, sest on täiend-

söödana viimases järjekorras alla keskele pesa kargedesse paigutatud. Kavatsen läheneval, 2012. a. sügisel augustist alates mesilastele uuesti hõbedavee-suhkrulahust joota. Kes soovib samuti teha, siis selleks on veel paar kuud aega, et hõbedast elektroodid jm. vajalik hankida ja häälesta-da oma maitsmismeelt hõbedavee katsetamisele.

Hõbedavee suhkrulahuse valmistamine ei erine tavalise suhkrulahuse valmistamisest. 1,5 kg suhkrule valan 1 liitri keedetud kaevuveest valmistatud kuuma hõbedavett ja aegajalt segades jahutan selle enne mesitaru andmist + 35...+40 kraadini. Valdavalt talvituvad meie Aia talu mesilaspered rohkel meesöödal "õnneliku mesilase" ehk mesilaste ning mesiniku vahelise partnerluse meetodil. Sügiselise suhkrulahuse mõte ongi vaid mesilaste sügiselise haudmearengu julgustav ergutamine, mitte talvise nälja vältimine.

Eesti keeles on hõbedavee kasutamisest mesinduses kirjutatud A. Kollamaa ja E. Kallase raamatus "Kui peate mesilasi" (kirjastus Valgus, Tallinn, 1975), mille aluseks on vene autorite teosed, näiteks V.V. Rodionovi ja I.A. Šabaršovi "Kui teil on mesilased" (Moskva, 1969), G.P. Grigorjevi "Lõbus mesindus" (Donetsk, 1968) jt.

Venemaa mesindusteadus on ajaloos olnud maailmas

Hõbedavesi meeldib mesilastele

Hõbedavesi on hägune ja hall ega paista läbi

üks tooniandvamaid, ning on ka kaasajal teel uuele tõusule. Sellepärast on mesinikel väärt teadmiste saamiseks igati mõistlik ilma eelarvamuseeta ka idapiiri taha vaadata, sest lääne pool tehtud vigu nn. "tootmis-mesilaste aretuse" osas ei ole mõtet korrata.

Hõbedavee valmistamiseks hankisin kullasepalt elektroodideks 2 puhtast hõbedast (Ag) traati, läbimõõduga 1,8 mm, kumbki pikkusega 21 cm ja kaa-

luga 5 g, seega kokku 10 grammi puhtast hõbedat. Painutasin mõlema traadi otsa aasakujulise konksu, et neid keraamilise kannu sisekülge vastaspooltele riputada. Keraamiline ehk glasuuritud savikann on sobivaim sellepärast, et klaaskann võib kuuma ja külma vee vaheldumise katki minna või hõbedavee tegemisest sademega kattuda, metallkann juhivad teatavasti elektrit ja ei sobi selleks hoopiski. Emailitud metallkann võiks

ju vee ioniseerimiseks sobida, kuid toimib nõrga kondensaatorina, oma pinnale sadet kogudes. Seega on kõige kindlam keraamiline glasuuritud kann.

Hõbedavee tegemiseks võtan kõigepealt soolade sadestamiseks 1 liitri läbi-keedetud kuuma kaevuvett ja valan keraamilisse kannu. Destilleeritud vesi hõbedaga ioniseerimiseks ei sobi, sest see ei juhi elektrit. Selle kannu põhjani ioniseeritava vee sees on seespool vastasseinte vastas kaks hõbedast elektroodi (traati), mida hoiavad kannu küljes väljastpoolt vastu kannukaela painutatud aasad. Nii ei lähe need elektroodid kannust ioniseeritud hõbedavee väljakallutamisel omavahel kokku ehk lühisesse, mis rikuks elektrialdi või selle kaitsme. Nende elektroodide välimiste aasade külge kinnitan juhtmete otsas olevad "krokodillid": vastavalt miinuse (katoode) ja plussi (anood). "Krokodillid" on ühendatud elektrisüsteemi vahelduvvooluvõrgust toituva elektrialdiga, mis annab alalispinget 4 V.

Olen katse-eksituse meetodil leidnud, seejuures pisut kibedamaigulist liigkange saanud hõbedavett maitstes, et 1 liitri keedetud kuuma kaevuvee hõbedaga ioniseerimise optimaalne aeg on 7 minutit. Muide, mesilased taluvad kibedat maitset inimestest meelsamini. Liigkanget, üleküllastunud nn. hõbedavee kontsentraati võib (sh. jootjas) tavalise veega lahjendada: lahuse tervistav mõju ja hägusus laias piires säilivad. Loomulikult sõltub optimaalne ioniseerimise aeg vee karedusest, elektroodide pindalast,

Tavaline vesi vaakumjootjas on läbipaistev

nende omavahelisest kaugusest (voolutakistusest) jms. Vesi muutub hõbedaioonide toimel Ag⁺-ioonidega piisava küllastatuse tagajärjel häguseks, päikese käes metallselt halliks ning ei paista enam läbi – nii nagu on näha juuresoleval fotol lennuava-vaakumjootjas ehk nn. "prantsuse jootjas".

Kasutan elektroode vaheldumisi ühendatuna, kord pluss-, kord miinusklemmiga – nii kuldavad hõbedast traadid võrdset, kuigi hõbedat kadu on üliväike ning märkamatu. Positiivse laenguga Ag⁺-ioonid tõmbuvad läbi ioniseeritava vee plussmärgiga anoodilt miinusklemmiga katoodile. Viimasele tekib tume sade, mille pühin paberrätikuga kohe pärast hõbedavee valmistamist ära. Ka keraamilise kannu sisemus tuleb vajaduse korral kohe, pärast vee hõbedaga ioniseerimist, niiskelt paberrätikuga pühkida ja seejärel kindlasti puhtaks pesta, et sellele ei tekiks mõnevõrra elektrit juhtivat ning ioniseerimist takistavat sadet.

Lennuavadesse pistetavad 0,75-liitrised vaakumjootjad on meil Aia talus kasutuses kogu mesilaste aktiivse aja. See hoiab mesilasi päikeseiliste kuivade ilmadega veidi tagasi lendamast mürgitatud põldudele mürgilahuse näol joodavat otsima.

Mesinikule ei ole põldude pritsimisest etteteatamisest ju tegelikult olulist abi (!), peale pritsijaga tekkiva diskussioonivõimaluse, sest teatavasti ei saa mesilasi mesitarudesse sulgeda. Pered, eriti suuremad, kuumuse ja õhupuuduse tõttu tõenäoliselt hukkuksid. Pealegi ei aita see etteteatamine kimalasi jt. tolmeldajaid, kes (seni veel!)

ei oska end PRIAs registreerida. Mesitaru-sisene jootmine on üks väheseid asju, mida mesinik saab mesilaste mürgituse mõju vähendamiseks teha. Paraku külastavad mesilased

Lauri Kallaste

harjumatu asukohaga veeallikaid alles teatud aja tagant, isegi sel juhul, kui see vesi on antud otse mesitaru. Kiiremini leiavad mesilased üles suhkru-, ning eriti meelahuuse.

Mesilaste varakevadine veetarve on suurem siis, kui nektarisaak loodusest on veel väike ning lennuvõimalused kasinad: keskmiselt 1 l mesilaspere kohta nädalas.

Vesi ei lähe seistes vetikatest roheliseks, juhul kui jootjat aeg-ajalt vähese kuuma keedetud veega loputada ning sellesse siis keedetud ja jahutatud kaevuvesi sisse valada. Päike teeb need läbipaistvad plastikuplid paari aastaga hapraks, ning lõpuks katki, aga vaakumjootja tumedamat, pruuni alust mitte. Seda vaakumkuplit sobib hädapärast asendada ka

770 ml plastist meenõu, mille äär on sama suur.

Lisaks joovad meie Aia talu mesilased läbi (!) vihma-veevannis ujuva vana vahtplastitüki, aga ka tiigi äärest samblalt. Samuti veevärgist spetsiaalsest kraanist läbi siksak-soone kaldu lauade tilkuvat vett, mis voolab suurtele valgetele lillepotialustele, millel vohab sammal. Läbi sambla, millel teatavasti on antiseptiline toime, meeldib mesilastele kõige enam vett juua.

Iga lennulaua nurgale ja joomiskohtadesse olen puistanud veidi jämedat keedusoola, mille kõvastunud hunnikukesi mesilased tasapisi väiksemaks lakuvad.

Autoril on hetkel 15 mesilasperet (tõesti täpselt), kes elavad 11 Eesti tüüpi, sh. täisraamilise magasiniga kahepere lamavtarudes. Neil "karukindlatel" mesitarudel on kolm lendlat: lisaks esilendlale ka esiseina ülalendla ja tagalendla (vt. lisatud fotot). Pesa laeks kasutan pesakattelaudu, ja raamivaheliiste ei kasuta, v.a. vaid mõne meemagasi peal, sest pesakattelaudu ei jätku.

Põhitöö kõrvalt läheb mul suurem osa ajast meeldivale mesindushobile, sh. katserühma mesitarudes varakevadisele elektrikutte korraldamisele, tarus temperatuurinäitude jm. vaatlusandmete registreerimisele ning analüüsile ja lihtsalt sõbralike mesilastega üheskoos olemisele. Hea on tunda, kuidas mesisummid ajalilikut mööda paljaid käsi sibavad.

Tervist Teie mesilastele ja Teile!
Vooremaa mesinik Lauri Kallaste
lauri.kallaste@matti.ee;
5115030

110 AASTAT EESTI MESILASTEKASVATAJATE SELTSI

Antu Rohtla

Inimene kasutas mesilast mee saamiseks ilmselt juba eelajaloolisel perioodil. Sellest annavad tunnistust mitmed kaljujoonised, millest vanimaks peetakse Ida-Hispaanias Arana koobastest leitud. Ajaloolaste hinnanguil on need kaljujoonised tehtud ligi 20 000 aastat tagasi, ja nendel on kujutatud meejahti.

Selguse huvides olgu öeldud, et siin ja edaspidi peame nime-tuse **mesilane** all silmas peamiselt **europa meemesilast** *Apis mellifera mellifera* L. (1758), mis tähendab meekandjat. 1761. aastal nimetab Carl Linné sama liigi küll ümber *mellifica*'ks, mis tähendab meevalmistajat, kuid süstemaatikas järgi jääb kehtima esimene.

Sugukond **mesilaslased** on küllaltki suur ja kõik sinna kuuluvad liigid ei ole sugugi head meekogujad. Mesilaslaste sugukonda kuulub mesilaste perekond, milles on omakorda neli liiki: kääbusmesilane, hiidmesilane, india mesilane ja meemesilane. Mõned üliagarad autorid (ENE 1973, 5. kd. lk. 145) on nimetanud meemesilase ekslikult ümber kodumesilaseks, kuid see liiginimetuse ei vasta ühelegi rahvusvahelise süstemaatikakoodeksi sättele. Sellist liiki ei ole tunnustanud mitte ükski süstemaatik. Et mesilane ei ole mingi koduloom, näitab kasvõi see, et tarust välja lennanud sülem jätkab vabas looduses oma esivanemate ürgset eluviisi ja tuleb toime ka ilma inimeseta. Sellesama meemesilase pesadele ongi inimene pidanud jahti juba aastatuhan-

Arana koopa kaljujoonisel kujutatud meekorjaja

Teiseks hästi mett koguvaks meemesilase alamliigiks on **europa meemesilane** *Apis mellifera mellifera*.

Meejaht oligi arvatavasti vanimaks mee hankimise viisiks, kus inimene otsis puuõõnsustes ja kaljulõhedes pesitsevaid mesilasperesid ning rüüstas need mee saamise eesmärgil. Mesilasperede edasine

käekäik tol ajal inimest eriti ei huvitanud. Inimest, kes tegeles mesilasepesade otsimisega ja mee hankimisega, kutsuti meekütiks, tegevust ennast aga meejahiks. Meejaht on maailma mõnedes piirkondades säilinud meie päevini.

Looduses pesitsevate mesilaste pesade leidmiseks kasutati (kasutatakse) mitmesuguseid võtteid. Üheks selliseks oli korjel olevate mesilaste jälgimine, sest meekütt ilmselt teadis, et täis suurakorvikestega mesilane pöördub peatselt pessa tagasi; teadis arvatavasti ka seda, et mesilane valib tagasipöördumiseks kõige lühema tee, ja et see tee ei ole väga pikk. Et mesilast mitte silmist kaotada, püüti ta kinni ja kleebiti tema tagakeha külge vaiguga kas imeväike udusulg või tükike ämblikuvõrku. Selliselt märgistatud mesilast oli meeküttil kergem jälitada. Altais oli (on?) mesilasepesade leidmiseks kasutusel spetsiaalselt meest ja inimese uriinist valmistatud kääritud peibutussööt, millest mesilased jäävad purju ja lendavad kodu poole hästi aeglaselt ning madalalt. Selliseid mesilasi on samuti kerge jälitada. Aafrikas aga ei jälgi meekütid mitte mesilast, vaid nn. "meelindu", kelle hääliitsused annavad märku mesilasepesa asukohast. Olgu siinkohal märgitud, et see väike linnuke ei söö ise mitte mett, vaid tarvitab toiduks mesilase vastseid (hauet), ning elab seepärast mesilasepesade läheduses.

Mesilasepesade leidmiseks

varakevadel otsisid meekütid lumelt mesilaste puhastuslenduse jälgi (roojaplekk), samuti peeti silmas karude radu, sest karud (mitte küll kõik) peavad vajalikuks aeg-ajalt oma valdustes pesitsevate mesilasepesad "üle vaadata" ja puutüvedele oma märgid jätta.

Seoses inimeste arvukuse kasvuga suurenes ka magusaine (toona peaaegu ainukese) – mee vajadus ja meejaht hakkas tasapisi asenduma metsamesindusega. Meejahi ja metsamesinduse erinevus seisnes selles, et metsamesinduse päevil hakkas inimene mesilastele sobivate elupaikade leidmisele kaasa aitama. Selleks laiendati vanades puudes olevaid looduslikke õõnsusi tarutuura või spetsiaalse kumerateralise kirve abil, muutes need mesilastele vastuvõetavamateks. Selliselt õõnestatud puud märgistati peremärgiga ja need muutusid koos sissetulnud mesilasperega eraomandiks. Sellist puud kutsuti mesipuuks, milline nimetus on käibel tänapäevani. Ka mõiste **taru** (mesitaru) tähendas murdekeeles (Lüganuse) suurt (õõnsat?) puud, mis võis olla sobilik mesilaste eluase-meks. On viiteid sellele, et 16. sajandil oli Alutaguse metsades ühe Eesti mesiniku omanduses

1600 mesipuud. Kui palju nendest oli mesilastega asustatud, ei ole teada, kuid üldreeglinatuli metsamesinduse päevil ühe mesilastega asustatud mesipuu kohta kaks tühja. Tühjadesse puudesse sissetulnud sülem muutus automaatselt selle omaks, kelle peremärgiga puu oli märgistatud.

14. sajandil võis näha ka selliseid mesitarusid

Tähtsaim toiming oli muidugi meevõtmine. Metsamesinduse päevil toimus see tavaliselt septembris-oktoobris, s.t. ajal, mil pesas oli rohkesti mett ja vähe hauet. Mee võtmiseks tehti puu lähedale maha löke, milles hoiti saareteibaid, mis hõõgusid pikka aega ja andsid rikkalikult suitsu. Sellise tunglaga ronis mesinik puu otsa ja kinnitas ennast kõitega tarupuu

suulaua kohale. Olgu siinkohal märgitud, et suulaud koosnes kahest osast: alumisest ja ülemisest. Huvitav on see, et metsarikastes piirkondades, kus ka korje oli arvatavalt parem, oli tarupuu suulaua alumine osa pikem ja ülemine lühem, vaesema korjega piirkondades aga vastupidi. Seega võib met-

samesindust pida teatud mõttes teadliku mesinduse algetapiks, kus inimene hakkas juba mõtlema ka mesilasperede säilitamisele. Mee võtmiseks eemaldati ainult tarupuu suulaua alumine osa. Selle ava kaudu lõigati kas spetsiaalse kõvera noa või puust labidakese abil pesast välja osa kärgedest, kusjuures suulaua ülemise osaga varjatud mesilasepesa osas olev mesi jäi mesilastele talvesöödaks. Väljalõigatud kärjed pandi kaasa võetud nahkkotti või kasetohust ämb-

risse. Hiljem asetati meekärjed hõredast linasest riidest kotti ning pandi sooja kohta (sauna) nõrguma. Nõrutatud kärjed sulatati, kusjuures veel kärgedesse jäänud mesi valgus nõu põhja ja väiksema tihedusega mass (vaha) kerkis pinnale. Nii oli võimalik mett vahast täielikult eraldada. Saadud vaha aga kasutati peamiselt küünalde valmistamiseks.

Paraku ei ole teada, kui suured olid toona meesaagid, kuid kui aluseks võtta talupoegade poolt mõisale makstavad kümnised, siis võib oletada, et ühe puu kohta oli meesaagiks keskmiselt üks puud (16 kg). Nii oli Lõuna-Eestis (Liivimaal) meekümnise määraks 4 naela mett (nael = ca 400 g) ühe puu kohta. Seega pidi mesinik kümnisenä (kümnis = kümnes osa) mõisale ära andma iga mesipuu kohta vähemalt 1,6 kg mett, mis teebki (1,6 x 10 = 16 kg). Vanemas kirjanduses on

Matthias Johann Eisen (1857-1934)

viiteid ka sellele, et ühe mesipuu kohta saadi 25–30 naela mett, mis teeb meile arusaadava näitajates välja 10–12 kg.

Omandiõigust mesipuudele kaitsti väga karmi tavaõigusega või koguni seadustega. Mesipuude omandiõiguse küsimus põhjustas naabrite ja isegi naaberkülade vahel tihti tülisid. Eriti sagedased olid tülid Vastseliina ja Pihkva vaheliste

“meemetsade” pärast, mistõttu eesti talupojad olid sunnitud mesipuude rüüstamise ärahoidmiseks maksma Pihkva vürstile erilist meemaksu. Karmilt karistati meevargaid või võõraste mesipuude “kiskjaid” ka Eesti- ja Liivimaal. Ühest sellisest meevarast (võõraste mesipuude rüüstajate) karistamise moodusest leiame viiteid Eesti Rahvaluule Arhiivist M.J. Eiseni kogust. Selles kirjeldatakse meevarga karistamise juhtu Võnnu kihelkonnas (arvatavasti 17. sajandil) “... Mesi kuuseks nimetab rahvas Kurista mõisa metsas ühte suurt mädand kuuske. Oma nime saanud ta nõnda: Ennevanast olnud meie esivanemil väga valjud kohtu säädused. Mesi puu varas viidud metsa, lõigati kõht lõhki, köidetud soolika otsa pidi puu külge ja siis veetud varast nii kaua ümber puu kui sel soolikad otsa said ja mees koolu maha sattas....” See teade kõlab esimesel pilgul uskumatuna. Ometi on taoline meevaraste karistamise viis tuntud 17. sajandil Poolas, Ukrainas ja ka Saksamaal. Poolas võeti selline meevaraste karistusviis ametlikult kasutusele 1616. aastal metsamesinduse määrustikuga, ning Saksamaal (Lääne-Preisimaal ja Pommerimaal) esineb see karistusviis 17. sajandi mesindusmäärustes.

Piirkondades, kus ei leitud mesilaste jaoks piisaval hulgal õõnsaid puid, hakati neile valmistama tehiseluaseid. On teada, et juba ligi 2000 aastat e.Kr. valmistati Vana-Roomas mesilastele vitstest ja savist eluaseid. Samasuguseid võib leida veel tänapäevalgi Lõuna-Euroopa mägiapiirkondades, kus neid

Hubilai khaan

edukalt kasutatakse ega mõeldagi nende väljavahetamisele tehismaterjalidest valmistatud tarude vastu. Vitstest ja savist tarusid kasutas Mongoli suurkhaan, Tšingis-khaani poja poeg Hubilai (1214–1294), ka Hiina kindlustuste vallutamisel. Mesilastega täidetud tarud lennutati kiviheitmasinate abil piiratavasse kindlusse, kus selliselt väärkoheldud mesilased võisid kaitsjate (ja sinna varjule toodud loomade) elu päris kibedaks teha.

Kuni 16. sajandini tunti meemesilast peamiselt ainult Vanas Maailmas. Kuid juba 1530. aastal viisid portugallased euroopa meemesilase ka Uude Maailma – Brasiiliasse. Põhja-Ameerikasse viidi meemesilane 1638. aastal, Austraaliasse esmakordselt 1810. Esimene katse Austraalia asustamiseks euroopa meemesilastega ebaõnnestus – pered hävisid. Teistkordselt viidi meemesilane Austraaliasse 1882. aastal ning Uus-Meremaale 1842. aastal. Siberi asustamine euroopa meemesilasega toimus mõnevõrra varem, 1786. aastal.

Millal meemesilane asus elama praegustele Eesti aladele, ei ole teada, kuid keeleuurijad on viidanud sellele, et mõisteid **mesi** ja **meemõdu** tunti meie mail juba enam kui 3000 aastat tagasi. Esimese katse mesilaste pidamiseks Soomes tegi Turu piiskop Menander, kes viis 1760. aastal Eestist oma kodumaale pakkтары koos mesilastega. Kuid pärast piiskopi surma hävisid ka mesilased, ja järgmine katse Soomes mesilasi pidama hakata tehti alles 1802. aastal, kui Rootsist osteti neli pakkтары koos mesilastega.

Ka Vene tsaar Peeter I tellis oma Strelna mõisa jaoks mesilaspered Tartu lähedalt.

Arvatakse, et metsamesindus meie aladel tekkis umbes 2000 a. e.Kr. ja kestis kuni peaaegu meie päevini välja. On andmeid, et eelmise sajandi kolmekümneandatel aastatel oli metsamesindus Võru- ja Petserimaal veel au sees. Kirjanduses on viiteid, et samal ajal oli arvukalt tarupuid kasutusel ka Kuramaal ja Valgevenes.

Seoses pidevate sõdade ja rüüstamisega nii Euroopas kui ka Baltimaades (13.–17. sajandil) hakkas metsamesindus tasapisi asenduma pakkтарыmesindusega. Teiseks metsamesinduse taandumise põhjuseks oli suurenenud metsaraiumine ja tarupuudeks sobivate puude arvu vähenemine. Samal ajal hakati 18. sajandil mitmesuguste määrustega piirama uute tarupuude õõnestamist riigi- ja mõisametsades.

Pakkтарыde valmistamiseks kasutati õõnsaid, puutüvest

väljasaetud pakke, mis esialgu riputati puude otsa. Et pakkтарыsid loomade ja inimeste rünnete eest paremini kaits-

Kaasaegne pakkтары. Foto: Kadri Uusoja

Vanad mesitarud mesindusmuuseumis

ta, hakati neid tooma kodude lähedusse ning paigutama maapinnale. Üleminek metsamesinduselt pakkтарыmesindusele hakkas Baltimaades toimuma juba 16. sajandil ja vältas tegelikult mitusada aastat.

Pakkтарыde valmistamiseks valiti haava- või pärnapuust (hiljem ka kuusest) südamik-

mädanikust kahjustatud tüvejupid, mille pikkuseks oli 3–4 jalga ehk umbes 1–1,2 meetrit (jalg = ca 30,5 cm) ja õõnsuse läbimõõduks 10–12 tolli (toll = 2,54 cm).

Pakkтарыde õõnsus puhastati mädanenud puidust, selle ülemisse ossa asetati risti kaks oksa või puupulka (hiljem rööbiti mitu pulka), et mesilastel oleks, kuhu kärgi kinnitada, määrati seestpoolt vanadest kärgedest sulatatud mee, suira ja vahaseguga ning jääd i ootama, millal mesilased selle asustavad. Kodu ligiduses riputati sellised pakkтарыd esialgu puude otsa ja neid nimetati kusalateks (hiljem, 20. sajandil selliste sülemipüüniste ülesseadmine, eriti võõrale maale või võõraste metsa, seadusega keelustati).

Maapinnale asetati meie aladel pakkтарыd peamiselt püstiasendis ja kaeti pealt õlgede, kasetohtu või kuusekoorega, millele omakorda asetati kivi, et tuul katusekatet minema ei viiks. Mõnel pool kasutati pakkтары katusena ka jämedamast pakust väljatahatud kumerat poolpakku. Tihti kaevati pakkтары alla ka süvend, kuhu kogunes tarulangetis ja kust see aeg-ajalt eemaldati. Kui veidi fantaaseerida, siis võime selles ära tunda kaasaegse tunnelpõhja või siis võrkpõhja algseid põhimõtteid. Kui suuremas osas Eesti- ja Liivimaal asetati pakkтарыd püstiasendisse, siis Võru- ja Petserimaal kasutati pakkтарыde asetamist ka lamavasse e. rõhtasendisse. See on iseloomulik just piirialadele, kus on tunda Venemaa mesinduse mõju.

Jätukub järgmises “Mesinikus”.

BERLIIN SUMISEB!

2010. aasta oktoobris sündis Saksamaal projekt "Berlin summt!", Berliin sumiseb. 2011. aasta kevadel asustati Berliini kaheteistkümne ühiskondliku hoone katusele mesilaspered. Mesilaste uueks koduks said muu hulgas saadikutekoja hoone, muusikariistade muuseum ja ülikooli söökla. Selle ebatavalise ja positiivse aktsiooniga taheti tõmmata meedia ja avalikkuse tähelepanu loodusele, ja loomulikult ka mesilastele – nii kultiveeritavatele kui ka looduses elavatele liikidele. Projekti moto on "Mõttele globaalselt, tegutse lokaalselt".

Berliini muusikariistade muuseum

Projekti läbiviijad juhivad põhiolemusest, mida rakendatakse juures: me oleme valmis kaitsma üksnes seda, mida me armastame. Projekti peasiht on õpetada nii berliinlasi kui ka linna võimukandjaid hindama mesilaste kui oluliste tolmeldajate väärtust ning tuua linnastunud inimesi loodusele lähemale. Projekti algatajad leiavad, et poliitika jaoks, kelle maja

katusel on "oma" mesilased, ei ole näiteks mesilaste hukkumist puudutava otsuse hääletamine enam tühipaljas abstraktne seadusandlik akt.

Üks linna mesilaste uutest kodudest asub Berliini Marzahn-Hellersdorfi linnaosa raekoja katusele. Linnaosa valitsus tahab sellega näidata, et nende linnaosa ei koosne üksnes hallidest betoonmajadest, vaid on ka suurepärase roheala, mis väärib säilitamist ja kaitsmist. Lisaboonusena pakutakse ametlikele külalistajatele ka purgike raekoja-mett. Berliini

toomkiriku vaimulikud mõtisklevad omakorda selle üle, kuidas mesilasi jutlustesse põimida. Toomkiriku poekesest saab aga osta toom-mett.

Kui kutselised mesinikud olid projekti suhtes alguses skeptiliselt meeletatud ja jälgisid ettevõtmist kahtlevalt kõrvalt, siis nüüd rõõmustavad projekti läbiviijad, et nii Berliini kui ka Saksamaa Mesinike Liidud kavatsevad projektiga hakata tihedamat koostööd tegema.

2011. aastal "nakatusid" Berliini mesilaste-projektist ka München ja Frankfurt, ning berliinlased loodavad, et õige pea sumiseb kogu Saksamaa.

Deutsches Bienen-Journal 4/2012

Refereeris Katrin Linask

Saadikutekoja hoone Berliinis

Berliini toomkirik

jate väärtust ning tuua linnastunud inimesi loodusele lähemale. Projekti algatajad leiavad, et poliitika jaoks, kelle maja

katusel on "oma" mesilased, ei ole näiteks mesilaste hukkumist puudutava otsuse hääletamine enam tühipaljas abstraktne seadusandlik akt.

KAS MESILASI ÄHVARDAB UUS OHT?

Mesilastel parasiteerivad kärbsed tuntakse ammu. USA-s on aga avastatud kärbseliik, kellest võib mesilastele kujuneda uus probleem. San Francisco Ülikooli teadlased eesotsas John Hafernikiga uurisid meesilastel nügivat küürkärblast *Apocephalus borealis*'t. Parasiidist haaratud mesilased lahkusid öösel tarust, kogunesid valgusallika alla ja surid. Teadlased püüavad välja selgitada, kas *Apocephalus borealis* on hiljuti vahetanud peremeeslooma, ning kas tal on oma osa Põhja-Ameerikas esinevas mesilasperede kollapsis.

Apocephalus'eid, keda on arvatavalt 400–600 liiki, on seni tuvastatud peamiselt sipelgatel, vähemal määral teistel putukatel – mardikalistel, herilastel, ämblikel, kimalastel jt. Oletatakse, et selle liigi kärbsed esineb seni üksnes Ameerika kontinendil. Emased *Apocephalus*'ed munevad oma munad täiskasvanud peremeeslooma kehasse. Kärbsevastsed toituvad peamiselt peremehe rinnalihastest ning väljuvad tolle kuklast, jättes peremeeslooma sõna otseses mõttes ilma peata. *Apocephalus borealis*'e liigi avastas 1924. aastal Charles Thomas Brues.

Munev *Apocephalus borealis* meemesilasel

Apocephalus borealis

Seni Põhja-Ameerikas valdavalt kumalastel parasiteerivat *A. borealis*'t on aga viimasel ajal leitud ka herilastel ja ämblikel (mustalt leselt), mis lubab arvata, et ta on võimeline elama väga erinevatel peremeesloomadel. Hiljuti läbi viidud uuring näitas, et mõningad kumalaselid olid Kanadas Albertas suvel kuni 50% ulatuses parasiitidest haaratud. Euroopas ei ole teada, kas *A. borealis*'t kumalastel üldse esineb.

Esimese viite *A. borealis*'est euroopa meemesilasel tõi uuring, mille avaldas 2011. aasta juulis veebiajakiri "Plos One". Charles Runckeli teadlasterühm uuris 10 kuud rändmesilast, mis on oma rohkem kui 70 000 peraga isegi Ameerika oludes väga suur. Teadlased avastasid peredes muu hulgas ka *A. borealis*'t. Nad kirjutavad, et seda parasiiti on euroopa meemesilastel leitud seni vaid Lõuna-Dakotas ja Californias, mis lubab oletada, et teda esineb Põhja-Ameerikas meemesilastel üksikutel juhtudel ja piiratud aladel.

Uue uuringu hämmastavaim tulemus on, et *A. borealis* võib olla teinud peremehe-vahetuse.

Kriitiline on ka see, et ta võib manipuleerida mesilaste käitumist ning sundida neid ebatavaliselt ajal (näiteks öösel) või ebasobivate ilmastikutingimustega (külma, niiske ilmaga) tarust välja lendama ning valgusallika (tänavalaterna) poole suunduma. Valguse käes kärbsed kooruvad ja mesilased hukkuvad. Mesilaste selline väljalend sündis teadlasi otsima seoseid CCDga, sest elusate ja surnud mesilaste puudumine kollabeerunud peredes on üks CCD sümptomitest. Uusimad uurimused aga näitavad, et CCD osa Põhja-Ameerika mesilaste hukkumises on seni arvatust oluliselt väiksem.

Sellele vaatamata tuleks *A. borealis*'t täpsemalt jälgida ja uurida, sest kui ta on Põhja-Ameerikas tõepoolest oma peremeeste-spektrit laiendanud ning parasiteerib ka meemesilastel, paneb see muretsema. Mesilaspered on mitmeaastased ning kumalaste omast suuremad. See aga tähendab, et parasiidi käsutuses on aastaringiselt suur hulk peremeesloomi, ning suveti on nende tihedus erakordselt suur – võrreldes looduses elavate kumalaseperede suuruse ja tihedusega. Sellepärast ei saa välistada *A. borealis*'e plahvatlikku paljunemist ja sellega kaasnevat suurt kahju. Õnneks ei ole Euroopast seni tulnud ainsatki teadet *A. borealis*'e esinemise kohta, kuid globaliseerumine on toonud endaga kaasa haiguste ja parasiitide kiire leviku üle maailma. Sellepärast on mõistlik asjadega kursis olla.

Deutsches Bienen-Journal, 3/2012

Refereeris Katrin Linask

KOHALIKE ÜHENDUSTE JA SELTSIDE 2012 II POOLAUSTA ÖPPE- JA TEABEPÄEVAD

Öppe- ja teabepäevade korraldamist toetab Euroopa Liit Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riikliku programmi 01.09.2010–31.08.2013 kaudu. Osavõtt on tasuta.

HARJUMAA

Tallinna Mesinike Ühistu suvine praktiline õppe- ja teabeõhtu

17.07.2012 kl. 18.00 Harjumaal Aegviidus

Ülo Lippa mesilas

Mee võtmine, varroatoositõrje võtted, perede koondamine ja muud päevakohast. Lektor Ülo Lippa (ei saa toetust mesindusprogrammist)

Täpsem info osavõtusoovi ja väljasõidu kohta: Uku Pihlak, 50 52 736

NB! Tallinna MÜ varasemalt väljakuulutatud 07.08 mesindusõppust ei toimu!

HIUMAA

Hiiumaa Mesinike Seltsi praktiline õppepäev
28.07.2012 kl. 10.00 Antti Leigri mesilas Pühalepa vallas

Meevõtmine, varroatoositõrje võtted, perede koondamine. Ema andmine peresse. Lektor Uku Pihlak

Info: Uku Pihlak, 50 52 736

TARTUMAA

Elva Mesinike Seltsi õppe- ja teabepäev
11.08.2012 kl. 10.00 Elvas, Pargi 34

- Mesilaste haigused ja varroatoositõrje.

Lektor Aado Oherd
• Hilissuvised tööd mesilas.
Lektor Tõnu Hiimäe

Info: Tõnu Hiimäe, 50 49 020

Mesinike õppe- ja teabepäev

04.08.2012 kl. 10.00 Tartumaal Nõo vallas Uuta külas Sireli talus

Itaalia mesilase peakorje-järgne hooldamine ning talveks ettevalmistamine. Lektor Janek Saarepuu (ei saa toetust mesindusprogrammist)

Info: Janek Saarepuu, 56 22 80 46
NB! Registreeruda saab ainult telefonil 56 22 80 46, alates 01.06.2012.

Osavõtjate arv on piiratud 15 inimesega!

VALGAMAA

Otepää Mesinike Seltsi õppe- ja teabepäev
30.06.2012 kl. 11.00 Ants Tiirmaa mesindustalus Otepää vallas Arula külas

(väljasõit kell 10.00 Otepäält Lipuväljak 13A "Merle" lillekaupluse juurest)

- Mesilashaigused.

Varroatoos ja mesilaste kollaps. Lektor Arvi Raie
• Suvised tööd mesilas.
Lektor Mai Endla

Info: Aili Konts, 56 50 97 70

VILJANDIMAA

Karksi-Nuia Aianduse ja Mesindusseltsi õppe- ja teabepäev
18.08.2012 kl. 10.00 Polli-Järve talu mesilas Karksi vallas

Sügisene varroatoositõrje. Kärgede sorteerimine ja ladustamine. Lektor: Antu Rohtla (ei saa toetust mesindusprogrammist)

Info: Antu Rohtla, 56 61 26 22

MESINDUSKURSUSED

Mesinduskursus Hobimesiniku aastaring 2012-2013

11.08.2012 kl. 10.00 Põhja-Viljandimaal Suure-Jaani vallas Ülde külas Põllussaare talus

3. õppepäev

Mesilasperede sügisene koondamine, mee vurrimine, kärgede sorteerimine ja säilitamine, mesilasperede täiendussöötmine. Teoreetiline ja praktiline õpe.

Lektorid: Jaak Riis ja Marje Riis. Info: Jaak Riis. **NB! Kursus on komplekteeritud.**

Õppepäevade teemade ja lektorite valikus võib ette tulla muudatusi.

Muudatustest tuleb teatada Eesti mesindusprogrammi projektjuhile hiljemalt 2 nädalat enne õppepäeva toimumist (e-post: mesindusprogramm@gmail.com või telefon: 53 41 40 67).

Muudatustest antakse teada Eesti mesindusprogrammi veebilehel www.mesindusprogramm.eu.

*Soovime sünnipäevalastele
palju õnne ja tugevat tervist!*

Linda-Koidula Põim	88	1. juuni	Jaak Muru	75	7. juuli
Elli Soms	85	17. juuli	Gennadi Torokvei	75	21. juuli
Volli Jänes	83	19. juuni	Kalev Paju	70	7. juuli
Leo Allikas	83	13. juuli	Aaser Mätas	70	9. juuli
Alfred Park	80	14. juuni	Kalju Kull	70	28. juuli
Tõnis Muug	79	13. juuli	Valdeko Tarkmees	65	19. juuni
Väino Kalk	78	29. juuni	Vladimir Makejev	65	27. juuni
Lembit Ellamaa	77	26. juuli	Mati Odar	65	8. juuli
Viivi Sirmas	76	5. juuni	Jaan Kelviste	60	23. juuni
Artur Jakobson	75	5. juuni	Silja Linntam	60	9. juuli
Laine Jakobson	75	5. juuni	Anatoli Tšivkin	50	20. juuni
Jaan Pruljan	75	25. juuni	Jaanus Lepik	50	27. juuni

Seoses mesindamise lõpetamisega

müüa kärjepõhjad.

Hind 10 eur/kg

Helmut Miller

Harjumaa, Nissi vald, Aru talu

tel. 53 42 45 31, 60 88 125

Buckfast

Tõumesila

**Mesilasemade ja
Mesilasperede müük**

+372 5119 658

info@buckfastbee.ee

www.buckfastbee.ee

Esikaane foto: Tiiu Liimandi ja tagakaane foto: Esper Linask.

EML ajalehe "Mesinik" järgmine number 4 (72) ilmub augustis 2012.

Kaastööd, teated ja reklaam saata aadressil: J. Vilmsi 53G, 10147 Tallinn (EML) või e-postiga: killk@cc.ttu.ee või linask@neti.ee.
EML kontakttelefonid: 52 93 589 (A. Killk) või 63 764 93 (EML kontor, J.Vilmsi 53G, 10147 Tallinn; teispäeviti ja reedeti kell 10-16).
Mesindusalane teave Internetis: www.mesinikeliit.ee; www.mesindus.ee; www.mesindusprogramm.eu.

**Eesti mesinduse arendamist toetab käesoleval ajal Euroopa Liit
"Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riikliku programmi 01.09.2010 – 31.08.2013" tegevuste kaudu.**

Mesindusprogrammi eesmärgid on: mesinike ja mesindusseltside abistamine ja toetamine mesinduspäevade ja -õppuste korraldamisel ning kohaliku mesinduselu edendamisel; teabelevi arendamine ja mesinike parem erialane teavitamine; mesinduse efektiivsete tehnoloogiliste lahenduste arendamine, tutvustamine ja propageerimine; toote- ja turuarenduse tegevuste suunamine ja toetamine; varroatoosi ja teiste mesilashaiguste tõhusate tõrjemeetodite ja -võtete propageerimine ning mesinike nõustamine mesilashaiguste tõrjes; mee kvaliteedi seireuringute korraldamine ja mesinike teavitamine ning nõustamine küsimustes, kuidas mee tootmise ja käitlemise protsessis mee kvaliteeti säästa ja parandada. Programmi raames valminud materjalid on tasuta.